

Interne notater

STATISTISK SENTRALBYRÅ

85/10

22. februar 1985

YRKE OG DØDELIGHET 1970-1980

DOKUMENTASJONSNOTAT

AV

JENS-KRISTIAN BORGAN OG LARS B. KRISTOFERSEN^{*}

Innhold

	Side
1. Innledning	1
2. Data	2
2.1. Avgrensning av undersøkelsesbestanden	2
2.2. Koblinger	3
3. Filene	4
3.1. Filbeskrivelse av "voksenfilen"	4
4. Kjennemerker for yrkesaktivitet, yrke og sosioøkonomisk status	22
4.1. Yrkesaktivitet	22
4.2. Yrkesdata og omkodinger	22
4.3. Sosioøkonomisk status	23
5. Dødsårsakene	25
5.1. Dødsårsaksgruppering	25
5.2. Dødsulykkesgruppering	26
6. Dødelighetsmål	27
6.1. Aldersbestemte dødelighetsrater	27
6.2. SMR	27
6.3. Forventet levetid	28
6.4. Dødelighetsprofiler	28
7. Aktuelle problemstillinger ved analyse av dataene	29
Litteratur	32
Vedlegg 1 Inndeling i yrkesklasser	33
Vedlegg 2 Koding av sosioøkonomisk status fra Folketellingen 1970..	39
Vedlegg 3 Koding av sosioøkonomisk status fra Folketellingen 1960..	41
Vedlegg 4 Dødsårsaksgrupper	43
Vedlegg 5 Inndeling i yrkesulykke/ikke yrkesulykke	45
Vedlegg 6 Inndeling av ulykker som ikke er yrkesulykker	47

* Vi vil takke Jon Riisa for systemarbeidet med etablering av datafilene

1. Innledning

Prosjektet yrke og dødelighet 1970-1980 bygger på tradisjonene fra kobling av dødsfallsmateriale mot folketellingsopplysninger på individnivå.

Det første prosjektet av denne typen i Statistisk Sentralbyrå ble utført av Bjørn Tønnesen (ANO/IO 74/15 Enkelte trekk ved dødelighetsmønsteret i Norge 1960-1964 sammenliknet med andre land). Han analyserte den alminnelige dødeligheten blant menn i perioden 1960-1964 basert på yrkesopplysninger i Folketellingen 1960.

I prosjektet yrke og dødelighet 1970-1973 ble et tre-års totalt dødsårsaksmateriale for begge kjønn koblet mot opplysninger om bl.a. yrke og landsdel i Folketellingen 1970. Tor Haldorsen og Eystein Glatte utførte dette analyseprosjektet, der såvel alminnelig dødelighet som årsaksspesifikk dødelighet ble analysert for yrkesgrupper og sosialgrupper. Resultatene ble publisert i Statistiske analyser nr. 21 (1976).

Dette prosjektet ble videreført ved 1. kontor i slutten av 1970-årene. Det samme dødsårsaksmaterialet (fra perioden 1970-1973) ble da koblet med den koblede folketellingsfilen Fob 60-70 (for nærmere informasjon, se IN 82/13 DOKUMENTASJONSNOTAT I YRKE OG DØDELIGHET. Om koblingen av dødemateriale 1970-1973 med folketellingene 1960 og 1970). Lars Kristofersen analyserte i dette prosjektet dødeligheten både blant yrkesaktive i ulike yrker 1970, blant yrkespassive i 1970 etter 1960-yrke, blant personer som var i samme yrker i 1960 og 1970 og blant dem som hadde skiftet yrker fra 1960 til 1970. Resultatene ble publisert i RAPPORTER 79/19.

Gjennom samarbeidet i NUB (Nordisk utvalg for befolkningsstatistikk) ble det på et møte i København 1980 foreslått at det forsøkes igangsatt likeartede analyseprosjekter på yrke og dødelighet i de statistiske sentralbyråene i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Undersøkelser foretatt i Danmark, Finland og Norge i begynnelsen av 1970-årene hadde tatt med dødemateriale for litt forskjellige perioder og analysert disse på litt forskjellige måter. Det ble på møtet i København foreslått at alle fire land foretok en ti-års oppfølging av dødeligheten etter folketellingen 1970 med de samme metoder, nemlig kobling på basis av fødselsnummer, og dødelighetsberegninger på kohortbasis og ved SMR (Standard Mortality Ratio).

Det norske prosjektforslaget ble framsatt av 1. kontor og godkjent av administrerende direktør ved rulleringsmøtet høsten 1981.

2. Data

2.1. Avgrensning av undersøkelsesbestanden

I Statistisk Sentralbyrås undersøkelse over Yrke og dødelighet 1970-1980 er kravet for at en person skal være med i undersøkelsesbestanden at vedkommende var med i Folketellingen 1. november 1970, og at personen ikke var registrert som død eller utvandret ifølge Det sentrale personregisteret på folketellingsdatoen.

Etter ønske fra Kreftregisteret om å få data til et eget prosjekt, er det ved koblingen også tatt med personer født 31/10 1940 eller tidligere som var med i folketellingen i 1960, men ikke i 1970. Disse personene er imidlertid ikke med i Byråets undersøkelse.

Etter kobling er dataene i Byråets undersøkelse splittet i to selvstendige filer:

- En "vokesenfil" med personer født 31/10-1955 eller tidligere. (Det er disse personene som har svart på spørsmålene om yrke på folketellingsskjemaet).
- En "barnefil" med personer født 1/11-1955 eller senere. Til disse personene har vi knyttet foreldrenes yrkesopplysninger. Barnefilen er videre supplert med personer født 1/11 1970 - 31/10 1979, hvis minst en av foreldrene var med i folketellingen.

Folketellingsfilen fra 1970 var på i alt 3 874 133 personer. Etter koblingene er i alt 559 personer falt ut. Av disse var 169 enten døde eller utvandret på folketellingsdagen 1. november 1970 ifølge Det sentrale personregisteret, mens 174 personer som var med i folketellingen ikke ble funnet i Personregisteret.

Da en i koblingene også har tatt med personer som bare var med i Folketellingen 1960, er det ikke mulig å gi noen nøyaktig forklaring på hvorfor de resterende 216 personene som var med i folketellingen i 1960 har falt ut ved koblingen.

Dette dokumentasjonsnotatet vil i det følgende bare omtale arbeidet med "voksenfilen".

2.2 Koblinger

Til denne undersøkelsen er det koblet personopplysninger fra fire forskjellige datakilder:

1. En koblet folketellingsfil med data fra 1960, 1970 og 1980. (Til dødelighetsprosjektet er bare ekstrahert data fra Folketellingene i 1960 og 1970.)
2. Det sentrale personregisteret pr. 31. desember 1982.
3. Utvandringsmeldinger for perioden 1/11 1970 - 31/10 1980.
4. Dødsmeldinger for perioden 1/11 1970 - 31/10 1980.

Ved alle koblingene er benyttet Personregisterets linkfil pr. juni 1983. Linkfilen omfatter alle som har skiftet fødselsnummer, med opplysning om det nye og det utgåtte fødselsnummeret. At det er brukt linkfil pr. juni 1983 vil si at det er fødselsnummeret som gjaldt på dette tidspunktet som er brukt for alle personer.

Gangen i koblingene har vært denne:

I den koblede filen fra folketellingene var 1960-dataene rettet opp for fødselsnummerkorreksjoner fram til 1980. Dette var imidlertid ikke gjort for 1970-dataene. Det var i alt 9 594 fødselsnummerkorreksjoner mellom 1970 og 1980. Ved kjøring mot linkfilen ble det derfor mulig å koble 1960- og 1970-data for disse personene.

Etter at den koblede folketellingsfilen var klargjort, ble den koblet mot Det sentrale personregisteret pr. 31. desember 1982 for å kunne bestemme dato for eventuell død eller utvandring.

Grunnen til at vi ikke koblet folketellingen mot personregisteret pr. 31. desember 1980 var at vi ville sikre oss at alle døds- og utvandringsmeldinger med registreringsdato før 1. november 1980 hadde kommet med i Personregisteret. At vi koblet mot Personregisteret pr. 31. desember 1982 i stedet for pr. 31. desember 1981 har rent tekniske årsaker, da en versjon av personregisteret pr. 31. desember 1982 allerede var konvertert til IBM, og kunne dermed kobles til folketellingen direkte uten ny konvertering.

Da vi ønsket å følge personene fra 1. november 1970 fram til eventuell død eller første utvandring i perioden, har det også vært nødvendig å koble til utvandringsmeldingene i 10-års perioden. På denne måten har det for hver person vært mulig å bestemme hvor lang tid vedkommende har vært med i risikobestanden i tidsrommet fra 1. november 1970 til 31. oktober 1980. Personene går ut av

risikobestanden ved første utvandring eller død i perioden. For personer som har utvandret, deretter gjeninnvandret og siden dødd som bosatt i Norge i perioden, er ikke dødsfallet regnet med.

Kobling mot dødsmeldingene er gjort for å kunne bestemme dødsårsak.

3. Filene

Nedenfor er det gitt en oversikt over hvilke kjennemerker som er med i "voksenfilen" og i hvilke felter og posisjoner de enkelte kjennemerker står. Ved kjøring av tabellene er det laget en redusert "voksenfil" med et utdrag av kjennemerker. Dette utdraget er markert spesielt i filbeskrivelsen.

En del kjennemerker er dokumentert i de to interne notatene IN 83/12 og IN 83/18. Denne dokumentasjonen er ikke gjentatt i dette notatet. Beskrivelsen av de enkelte felter omfatter derfor bare dokumentasjon som ikke er gitt i de to nevnte notater.

3.1 Filbeskrivelse av "voksenfilen"

Voksenfilen omfatter følgende felter (felter som er med i den reduserte utgaven som er brukt ved tabellproduksjonen er markert særskilt):

Fullstendig fil		Felt navn	Redusert fil			Feltet beskrevet under feltnr. xx i:		x = feltet er kommentert under
Feltnr.	Posisjon		x = med i redusert fil	Felt- nr.	Posisjon	IN 83/18	IN 83/12	

Generelle data:

1	1- 1	Recordtype	x	1	1- 1			x
2	2-12	Fødselsnummer	x	2	2-12			x

Data fra Folketellingen 1960

3	13-14	Fødested					11	
4	15-15	Allmennutdanning					15	
5	16-17	Fagutdanning I					16	
6	18-19	Fagutdanning II					17	
7	20-22	Stilling (yrke)	x	3	13-15		18	x
8	23-23	Sosial stilling (yrkesstatus)	x	4	16-16		19	
9	24-26	Næring	x	5	17-19		20	
10	27-27	Arbeidssted					21	
11	28-31	Bostedskommune 1960 etter 1970-inndelingen					25	
12	32-32	Viktigste kilde til livsopphold	x	6	20-20		26	

Egne data fra Folketellingen 1970

13	33-33	Recordtype						x
14	34-37	Kommunenr. (Bostedskommune)	x	7	21-24		004	
15	38-38	Kommunetype	x	8	25-25		010	

Fullstendig fil		Feltnavn	Redusert fil			Feltet beskrevet under feltnr. xx i:		x = feltet er kommentert under
Feltnr.	Posisjon		x = med i redusert fil	Felt-nr.	Posisjon	IN 83/18	IN 83/12	
16	39-41	Tettsted				014	x	
17	42-42	Kjønn	x	9	26-26		x	
18	43-43	Ekteskapelig status	x	10	27-27		x	
19	44-46	Alder pr. 31/12-70						
20	47-49	Alder pr. 1/11-70	x	11	28-30			
21	50-50	Viktigste kilde til livsopphold	x	12	31-31	026		
22	51-56	Aktiviteter					x	
23	57-60	Høyeste allmenutd.				028		
24	61-64	Høyeste fagutd.				029		
25	65-68	Høyeste utd.	x	13	32-35	031		
26	69-69	Yrkesstatus (Ansatt/selvstend.)	x	14	36-36	033		
27	70-72	Næring	x	15	37-39	034		
28	73-75	Yrke	x	16	40-42	035		
29	76-76	Arbeidstid				036		
30	77-80	Arbeidssted				037		
31	81-81	Hovedperson/ikke hovedperson i fam.				040		
Ektefelles data fra Folketellingen 1970								
32	82-85	Høyeste utdanning				031		
33	86-91	Aktiviteter					x	
34	92-94	Næring	x	17	43-45	034		
35	95-97	Yrke	x	18	46-48	035		
36	98-98	Yrkesstatus (ansatt/selvstend.)	x	19	49-49	033		
37	99-99	Arbeidstid				036		
38	100-102	Alder pr. 31/12-70						
39	103-103	Viktigste kilde til livsopphold	x	20	50-50	026		

Fullstendig fil		Redusert fil			Feltet beskrevet under feltnr. xx i:		x = feltet er kommentert under
Feltnr.	Posisjon	Feltnavn	x = med i redusert fil	Felt-Posisjon nr.	IN 83/18	IN 83/12	
Data om husholdningen fra Folketellingen 1970							
40	104-104	Husholdningstype	x	21	51-51	181	x
41	105-107	Husholdningsstørrelse				182	
42	108-108	Tallet på inntekstakere i hushold.				183	
Data om egen bolig (leilighet) i Folketellingen 1970							
43	109-109	Avtrede				204	x
44	110-110	Type avtrede				205	x
45	111-111	Bad				206	x
46	112-112	Eier-/leieforhold				208	x
47	113-113	Aksje, andel				209	x
48	114-114	Innskott				210	x
49	115-115	Botetthet (ekskl. kjøkken)				213	
Data om huset personen bodde i ved Folketellingen 1970							
50	116-116	Hustype				221	x
51	117-117	Byggeår				227	x
52	118-118	Eierforhold				228	
Inntekt i 1970							
53	119-130	Personinntekt					x
54	131-142	Hush.inntekt					x
Data fra Det sentrale personregisteret							
55	143-143	Registreringstype	x	22	52-52		x
56	144-149	Registreringstype-dato	x	23	53-58		x

Fullstendig fil		Feltnavn	Redusert fil			Feltet beskrevet under feltnr. xx i:		x = feltet er kommentert under
Feltnr.	Posisjon		x = med i redusert fil	Felt-nr.	Posisjon	IN 83/18	IN 83/12	
Utvandringsdata og/eller dødedata								
57	150-150	Korreksjon av reg-type og reg-type dato						x
58	151-152	Dødssted						x
59	153-153	Art						x
60	154-158	Diagnose 1	x	24	59-63			x
61	159-162	Diagnose 2	x	25	64-67			
62	163-163	Ulykke/sykdom						x
Beregninger/omkodinger								
63	164-167	Eksponeeringstid						
		1/11-60-31/10-70	x	26	68-71			x
64	168-168	Død i perioden						
		1/11-60-31/10-70	x	27	72-72			x
65	169-172	Eksponeeringstid						
		1/11-70-31/10-75	x	28	73-76			x
66	173-173	Død i perioden						
		1/11-70-31/10-75	x	29	77-77			x
67	174-177	Eksponeeringstid						
		1/11-75-31/10-80	x	30	78-81			x
68	178-178	Død i perioden						
		1/11-75-31/10-80	x	31	82-82			x
69	179-182	Dødsårsaksgruppe						
		etter diagnose 1	x	32	83-86			x
70	183-186	Yrkesklasse 1970	x	33	87-90'			x
71	187-190	Yrkesklasse for ektefelle 1970	x	34	91-94			x
72	191-195	Sosioøkonomisk status 1970	x	35	95-99			x

Fullstendig fil		Feltnavn	Redusert fil		Feltet beskrevet under feltnr. xx i:		x = feltet er kommentert. under
Feltnr.	Posisjon		x = med i redusert fil	Felt-nr.	Posisjon	IN 83/18	
73	196-200	Sosioøkonomisk status for ektefelle 1970	x	36	100-104		x
74	201-202	Aldersgruppe (alder pr. 31/10-70)x		37	105-106		x
75	203-204	Aldersgruppe (alder pr. 31/10-75)x		38	107-108		x
76	205-207	Yrke i 1960 etter etter 1970-kode	x	39	109-111		x
77	208-211	Yrkesklasse 1960	x	40	112-115		x
78	212-216	Sosioøkonomisk status 1960	x	41	116-120		x
79	217-217	Kode for yrkesaktivitet 1970	x	42	121-121		x
80	218-218	Kode for sanitærforhold i boligen	x	43	122-122		x
81	219-219	Kode for eierforhold til boligen	x	44	123-123		x
82	220-220	Kode for tett/spredt bostedsstrøk	x	45	124-124		x
83	221-221	Kode for landsdel	x	46	125-125		x
84	222-222	Kode for yrkesulykke/ikke yrkesulykke	x	47	126-126		x
85	223-223	Kode for masse-1	x	48	127-127		x
86	224-224	Kode for masse-2	x	49	128-128		x
87	225-225	Kode for masse-3	x	50	129-129		x
88	226-226	Kode for masse-4	x	51	130-130		x
89	227-227	Kode for masse-5	x	52	131-131		x
90	228-228	Kode for ikke yrkesulykke	x	53	132-132		x

Felt 1. Recordtype

Feltet angir hvilke folketellinger recorden har data fra. De enkelte recordtypene står for:

- 1 = Data fra alle tellingene 1960, 1970 og 1980
- 2 = Data fra tellingene i 1960 og 1970, men ikke 1980
- 3 = Data fra tellingene i 1960 og 1980, men ikke 1970
- 4 = Data bare fra 1960-tellingen
- 5 = Data fra tellingene i 1970 og 1980, men ikke 1960
- 6 = Data bare fra 1970-tellingen

Da filen som er brukt i denne undersøkelsen ikke har med data fra 1980-tellingen vil henholdsvis kode 1 og 2, kode 3 og 4 og kode 5 og 6 inneholde samme type data.

På grunn av at 1970-dataene i den koblede folketellingsfilen for 1960, 1970 og 1980 (Fob 60-70-80) ikke er rettet opp for fødselsnummerkorreksjoner er det 9 594 personer som har fått recordtype 5 eller 6 i stedet for 1 eller 2.

Felt 2. Fødselsnummer

For personer som har fått endret fødselsnummer, er brukt fødselsnummeret som gjaldt pr. juni 1983.

Felt 7. Stilling (yrke) 1960

På filen er brukt kode & i stedet for R (som angitt i IN 83/18, vedlegg 4) for ikke ervervende.

Felt 13. Recordtype

Feltet gir opplysning om personens 1970-record har opplysning om arbeidssted og/eller skolested ved folketellingen. Følgende koder er brukt:

- 4 = personen har ikke oppgitt arbeids- eller skolested
- 5 = personen har oppgitt arbeids- og/eller skolested

Felt 16. Tettsted

Personer bosatt i spredt bostedsstrøk har "blank" i kode for tettsted.

Felt 17. Kjønn

Følgende koder er brukt:

- 1 = mann
- 2 = kvinne

Felt 18. Ekteskapelig status

Følgende koder er brukt:

- 1 = ugift
- 2 = gift
- 3 = enke/enkemann
- 4 = skilt
- 5 = separert

Felt 22. Aktiviteter

Følgende koder er brukt:

- 1 = inntektsgivende arbeid (medregnet arbeid i egen bedrift)
- 2 = Arbeid som familiemedlem uten fast lønn i familiebedrift (f.eks. gårdsarbeid utført av gårdbrukers hustru)
- 3 = Vernepliktstjeneste
- 4 = Husarbeid for egen familie
- 5 = Skolearbeid, studier (som avsluttes med eksamen, prøve e.l.)
- 6 = Annet

Kodene for de ulike aktivitetene er plassert i ulike posisjoner, slik at samme person kan ha oppgitt flere aktiviteter de siste 12 måneder.

Felt 33. Ektefelles aktiviteter

Feltet er bygget opp på samme vis som felt 22.

Felt 40. Husholdningstype

Personer i privathusholdning har kode 0 i dette feltet.

Felt 43. Avtrede

Følgende koder er brukt:

- 1 = Eget avtrede i leiligheten (medregnet avtrede i kjeller dersom det er adgang til avtredet uten å gå gjennom annen leilighet, felles gang o.l)

2 = Eget avtrede utenfor leiligheten

3 = Ikke eget avtrede

Felt 44. Type avtrede

Følgende koder er brukt:

4 = Vannklosett

5 = Annet avtrede

Felt 45. Bad

Følgende koder er brukt:

6 = Eget bad i leiligheten (medregnet bad i kjeller dersom det er adgang til badet uten å gå gjennom annen leilighet, felles gang o.l.)

7 = Eget bad utenfor leiligheten

8 = Adgang bad (bad felles for flere leiligheter m.v., men ikke offentlig bad)

9 = Ikke adgang bad

Felt 46. Eier-/leierforhold til boligen

Følgende koder er brukt:

3 = Leieboer (også i andels-, aksje- eller innskottsleilighet). Gjelder også dersom leiligheten disponeres vederlagsfritt eller som kårbolig

4 = Eier av leiligheten (boligen)

5 = Tjenestebolig eller forpakterbolig

Felt 47. Aksje, andel

6 = Noen av de bosatte har aksje eller andel som gir boret til leiligheten

7 = Ingen av de bosatte har aksje eller andel som gir boret til leiligheten

Felt 48. Innskott

8 = Noen av de bosatte har betalt innskott (f.eks. obligasjonsinnskott) for å leie leiligheten

9 = Ingen av de bosatte har betalt innskott (f.eks. obligasjonsinnskott) for å leie leiligheten

Felt 50. Hustype

Følgende koder er brukt:

- 1 = Våningshus i tilknytning til gårdsdrift (hovedbygning, kårbolig, forpakterbolig o.l., unntatt hus for gårdsarbeidere
- 2 = Frittliggende enebolig (enebolig med minst en halv meters avstand til nærmeste hus)
- 3 = Enebolig i rekke, kjede, atrium, terrasse eller som halvpart av vertikalt delt tomannsbolig
- 4 = Annen enebolig
- 5 = Horisontalt delt tomannsbolig
- 6 = Annet boligbygg
- 7 = Hus m.v. som helt eller delvis er tatt i bruk til bolig for 10 år eller mindre (medregnet campingvogn, båt, telt, gamle e.l.)
- 8 = Forretningsbygg, driftsbygg e.l. hvor halvparten eller mindre av golvarealet nyttes til privatleilighet(er)
- 9 = Hotell, pensjonat, aldershjem, barnehjem, sykehus, militærforlegning eller annet bygg for felleleshusholdning

Felt 51 Byggeår

Følgende koder er brukt:

- 1 = 1900 eller før
- 2 = 1901-1910
- 3 = 1911-1920
- 4 = 1921-1930
- 5 = 1931-1940
- 6 = 1941-1945
- 7 = 1946-1950
- 8 = 1951-1960
- 9 = 1961-1970

Felt 53. Personinntekt i 1970

Inntekten gjelder personens nettoinntekt ved skatteligningen i 1970.

Felt 54. Husholdningsinntekt i 1970

Inntekten gjelder summen av personinntektene (jf. felt 53) for alle inntektstakere i husholdningen.

Felt 55. Registreringstype

Følgende registreringstyper er brukt:

- 1 = Personen har vært registrert bosatt i Norge i hele perioden 1/11-70 - 31/10-80
- 2 = Personen er død i perioden 1/11-70 - 31/10-80 og var registrert bosatt i Norge hele tiden fra 1/11-70 og fram til dødsdatoen
- 3 = Personen er registrert som utvandret i perioden 1/11-70 - 31/10-80. Personen er registrert som utvandret selv om han/hun har gjeninnvandret senere i perioden.

Felt 56. Registreringstype-dato

Dato for registreringstypen (jf. felt 55). For personer som har vært bosatt i Norge i hele perioden 1/10-64 - 31/10-80 er registreringstype-dato lik 30/9-64. For andre bosatte er registreringstype-dato lik dato for fødsel eller innvandring.

Felt 57. Korreksjon av registreringstype og registreringstype-dato

Personer som har utvandret fra Norge og som senere har gjeninnvandret i perioden 1/11-70 - 31/10-80 har fått rettet registreringstype og registreringstype-dato på denne filen i forhold til hva som står i Det sentrale personregisteret pr. 31/12-82. Disse personene har fått kode 1 i felt 57. Personer som er utvandret eller døde i perioden 1/11-80 - 31/12-82 har også fått rettet registreringstype og registreringstype-dato i forhold til Det sentrale personregisteret. Disse personene har fått kode 2 i felt 57.

Personer som ikke har fått endret registreringstype og registreringstype-dato i forhold til Det sentrale personregisteret pr. 31/12-82 har fått kode 0 i felt 57.

Felt 58. Dødssted

Feltet gir informasjon om personen er død i eller utenfor institusjon. For døde i institusjon er det angitt hva slags institusjon. For døde i utlandet er dette oppgitt, men nærmere opplysning om dødsstedet er ikke gitt.

Felt 59. Dødsfallets art (diagnosegrunnlag)

For dødsfall som ikke er kreftdødsfall gir koden opplysning om personen er død med eller uten legebehandling, om liket er obduisert mv.

For kreftdødsfall gir feltet opplysning om hvordan diagnosen er stillet.

Felt 60. Diagnose 1

Dødsårsakene er kodet etter den detaljerte listen i "Standard for gruppering av sykdommer - skader - dødsårsaker" (Statistisk Sentralbyrås Håndbøker nr. 24). Standarden er en norsk/latinsk utgave av den internasjonale statistiske klassifikasjonen av 1965 (8. revisjon), tilpaset norske forhold med enkelte forkortelser eller utvidelser i 4. siffer.

De 4 første sifrene i felt 60 angir underliggende årsak, dvs. den sykdommen eller skaden som startet rekken av sykelige tilstander som ledet direkte til døden. For ulykker er angitt de ytre omstendigheter som var årsaken til den dødelige skade (E-listen).

Felt 61. Diagnose 2

Diagnose 2 er kodet etter samme standard som diagnose 1. Ved dødsfall av sykdom er her kodet viktigste medisinske årsak, når slike er oppgitt. Ved ulykke/voldsom død er kodet skadens art (N-listen).

Felt 62. Sykdom/ulykke

Hvis personen er død av sykdom står det kode 1 i feltet. For døde av ulykke/voldsom død er koden lik 2.

BEREGNINGS-/OMKODINGSFELT

Felt 63. Eksponeringstid 1/11-60 - 31/10-70

Dette feltet er innført på grunn av prosjektet til Kreftregisteret. Feltet angir hvor mange år (med 2 desimaler) personen tilhørte undersøkelsesbestanden i perioden 1/11-60 - 31/10-70. For personer som ikke var med i Folketellingen 1960 er denne verdien 0,00 år. For personer som var med i Folketellingen 1960 løper eksponeringstiden fra

folketellingsdatoen til eventuell dødsdato eller utvandningsdato i 10-års perioden. For personer som verken er død eller utvandret i perioden er eksponeringstiden 10,00 år. For personer som er utvandret og siden gjeninnvandret i perioden er det på grunn av manglende opplysninger ikke tatt hensyn til perioden personen var bosatt i utlandet.

Felt 64. Død i perioden 1/11-60 - 31/10-70

Også dette feltet er innført for å dekke Kreftregisterets behov. For personer død i perioden 1/11-60 - 31/10-70 står det kode 1 i feltet. For de øvrige personene er feltet blankt.

Felt 65. Eksponeringstid 1/11-70 - 31/10-75

Feltet angir hvor mange år (med 2 desimaler) personen tilhørte undersøkelsesbestanden i perioden 1/11-70 - 31/10-75. For personer som ikke var med i Folketellingen 1970 er denne verdien 0,00 år. For personer som var med i Folketellingen 1970, løper eksponeringstiden fra folketellingsdatoen til eventuell dato for første utvandring eller eventuell dødsdato i 5-års perioden. Personer som utvandret er ikke tatt inn igjen i undersøkelsesbestanden selv om de er gjeninnvandret før 1/11-75. Personer som var bosatt i Norge i hele 5-års perioden har fått eksponeringstid 5,00 år.

Felt 66. Død i perioden 1/11-70 - 31/10-75

For personer død i perioden 1/11-70 - 31/10-75 står det kode 1 i feltet. For de øvrige personene er feltet blankt. Personer som har både utvandret, gjeninnvandret og dødd i perioden er ikke regnet med blant døde.

Felt 67. Eksponeringstid 1/11-75 - 31/10-80

Feltet angir hvor mange år (med 2 desimaler) personen tilhørte undersøkelsesbestanden i perioden 1/11-75 - 31/10-80. For personer som ikke var med i Folketellingen 1970 eller utvandret eller døde mellom 1/11-70 og 31/10-75, er denne verdien 0,00 år. Dette gjelder selv om en utvandret person senere er gjeninnvandret. For personer med i folketellingen og som har bodd i Norge sammenhengende fra 1/11-70 til 31/10-75, løper eksponeringstiden fra 1/11-75 til eventuell død eller første utvandring i perioden 1/11-75 - 31/10-80.

Felt 68. Død i perioden 1/11-75 - 31/10-80

For personer død i perioden 1/11-75 - 31/10-80 står kode 1 i feltet. For de øvrige personene er feltet blankt. Personer som er utvandret og gjeninnvandret i 10-års perioden etter Folketellingen i 1970, og siden død i perioden 1/11-75 - 31/10-80 er ikke regnet med blant døde.

Felt 69. Dødsårsaksgruppe etter diagnose 1

Det er utarbeidd en egen dødsårsaksgruppering for dette prosjektet. Det er redegjort for denne grupperingen i kap. 5.

Felt 70. Yrkesklasse 1970

Yrkesgrupperingen er med små unntak foretatt etter Standard for yrkesgruppering i offentlig norsk statistikk (utgitt av Arbeidsdirektoratet i 1965) som i prinsippet følger 1958-utgaven av International Standard Classifications of Occupations (ISCO). (Se IN 83/12, side 12.) For bruk i dette prosjektet er yrkene aggregert til 37 yrkesklasser for menn og 14 for kvinner. I tillegg er det innført noen undergrupper. Grupperingen er forklart nærmere i kap. 4.

Felt 71. Yrkesklasse for ektefelle 1970

Her er brukt samme gruppering som beskrevet under felt 70.

Felt 72. Sosioøkonomisk status 1970

Inndelingen bygger på Statistisk Sentralbyrås standard for inndeling etter sosioøkonomisk status. Som yrkesaktive i denne inndelingen er regnet personer som hadde minst 500 timer samlet arbeidstid de siste 12 måneder. Som arbeidstid er også medregnet arbeid uten fast lønn i familiebedrift og vernepliktstjeneste.

Inndelingen er forklart nærmere i kap. 4.

Felt 73. Sosioøkonomisk status for ektefelle 1970

For gifte personer ved Folketellingen i 1970 hvor data om ektefellen er med på personens folketellingsrecord er sosioøkonomisk status for ektefellen bestemt. Det er brukt samme inndeling som beskrevet under felt 72.

Felt 74. Aldersgruppe (alder pr. 31/10-70)

Følgende koder er brukt for inndeling av personene i 5-års aldersgrupper (alder pr. 31/10-70).

05 = 15-19 år	13 = 55-59 år
06 = 20-24 år	14 = 60-64 år
07 = 25-29 år	15 = 65-69 år
08 = 30-34 år	16 = 70-74 år
09 = 35-39 år	17 = 75-79 år
10 = 40-44 år	18 = 80 år og over
11 = 45-49 år	
12 = 50-54 år	

Felt 75. Aldersgruppe (alder pr. 31/10-75)

Her er brukt samme inndeling i 5-års grupper som i felt 74, men alder er beregnet pr. 31/10-75.

Felt 76. Yrke i 1960 etter 1970-kode

Det er enkelte avvik mellom yrkeskodingen i folketellingene i 1960 og 1970. For å kunne kode de samme yrkesklassene på grunnlag av data fra 1960 og 1970 er yrkesdataene omkodet til 1970-inndelingen i dette feltet. Det er redegjort nærmere for dette i kap. 4.

Felt 77. Yrkesklasse 1960

På grunnlag av opplysningene i felt 76 er yrkesklasse bestemt som beskrevet under felt 70.

Felt 78. Sosioøkonomisk status 1960

Det er brukt samme sosioøkonomiske inndeling som beskrevet i felt 72. Da 1960-tellingen ikke har opplysning om arbeidsstid er bare personer med inntektsgivende arbeid som viktigste kilde til livsopphold regnet som yrkesaktive. Dette fører særlig til en lavere yrkesdeltaking for kvinner.

Betegnelse	Kode i felt 81	Kode i felt nr.			
		46	47	48	52
Selveier	1	4			
Aksje/borettslag: enten:	2	3	6		1
eller:	2	3		8	1
Tjenestebolig	3	5			
Leier	4	3	7		
Uoppgitt	9	Resten			

Personer uten fast bopel og personer i felleleshusholdninger har kode 9 i felt 81.

Felt 82. Kode for tett/spredt bostedstrøk

Feltet er avledet av tettstedsnummeret i felt 16. Personer med numerisk kode for tettsted i felt 16 gis kode 2 (tettbygd boligstrøk). Personer med kode "blank" eller 000 i felt 16 har fått kode 1 (spredtbygd boligstrøk).

Felt 83. Landsdel

De enkelte fylkene er delt inn i landsdeler etter følgende inndeling:

<u>Kode</u>	<u>Landsdel</u>	<u>Fylker</u>
1	Oslo/Akershus	Akershus og Oslo
2	Østlandet ellers	Østfold, Hedmark, Oppland, Buskerud Vestfold og Telemark
3	Agder/Rogaland	Aust-Agder, Vest-Agder og Rogaland
4	Vestlandet	Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal
5	Trøndelag	Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag
6	Nord-Norge	Nordland, Troms og Finnmark

Felt 84. Yrkesulykke/ikke yrkesulykke

Feltet brukes til å skille mellom yrkesulykker og andre ulykkesdødsfall. Feltet er nærmere forklart i kap. 5.

Felt 85. Kode for masse 1

Yrkespassive i 1970 som var yrkesaktive i 1960 har kode 1 i dette feltet. For de øvrige personene er feltet blankt.

Felt 86. Kode for masse 2

Yrkesaktive som var i samme yrkesklasse i 1960 og 1970 har kode 1 i dette feltet. For de øvrige personene er feltet blankt.

Felt 87. Kode for masse 3

Kvinner som var yrkesaktive i 1970 har kode 1 i dette feltet. Yrkespassive kvinner i 1970 som var yrkesaktive i 1960 har kode 2. For de øvrige personene er feltet blankt.

Felt 88. Kode for masse 4

Gifte yrkespassive kvinner ved Folktellingen 1970 har kode 1 i dette feltet.

Felt 89. Kode for masse 5

Personer som hadde samme sosioøkonomiske status (på 2-siffer nivå) i 1960 og 1970 har kode 1 i dette feltet.

Felt 90. Kode for ikke-yrkesulykke

Personer som er død av ulykke som ikke er yrkesulykke er gruppert etter ulykkens art. Feltet er nærmere beskrevet i vedlegg 6.

4. Kjennemerker for yrkesaktivitet, yrke og sosioøkonomisk status

4.1. Yrkesaktivitet

På grunnlag av anbefalingen i standarden for inndeling etter sosioøkonomisk status ble det valgt å inndeles yrkesaktive etter om de hadde utført minst 500 timer inntektsgivende arbeid eller arbeid uten fast lønn i familiebedrift de siste 12 måneder i Fob 70.

Som yrkespassive regnes da dem som var helt uten eller hadde mindre enn 500 timer slikt arbeid de siste 12 måneder i Fob 70.

Kjennemerket i posisjon 121 på den reduserte filen har kode 1 for yrkesaktive og kode 2 for yrkespassive.

I forhold til de tidligere analysene av yrke og dødelighet 1970-1973 er nå især massen av yrkesaktive kvinner økt betraktelig. De tidligere analysene (SA 21, 1976 og Rapp 79/19) brukte inntekt av eget arbeid som viktigste kilde til livsopphold, og en fikk da registrert langt færre "yrkesaktive" kvinner (om lag 100 000 færre).

4.2. Yrkesdata og omkodinger

På filen er det en tresifret yrkeskode (NYK) på alle som hadde fått registrert et yrke i Fob 60 og det samme for dem som hadde fått registrert et yrke i Fob 70.

Det er et eget omkodingsfelt hvor tresiffer yrke i 1960 er tilpasset tresiffer-koder i 1970. Tilpasningen er gjort etter modell av Sindre Børkes arbeid i 1976 (stensil SBø/BoL, 6/10-76), med den forskjell at der hvor et tresiffer-yrke i 1960 er identisk med flere tresiffer-yrker i 1970, er det bare gjort tilpasning til tosiffer 1970-yrkeskode.

Yrkesdata ligger ellers på filen slik de ble kodet i de respektive folketellingene. Det finnes altså yrkesdata også for noen av dem som ikke har inntekt av eget arbeid som viktigste kilde til livsopphold, og for dem som har mindre enn 500 timer inntektsgivende arbeid siste 12 måneder i Fob 70.

Yrkesklasser

Til bruk i prosjektet Yrke og dødelighet 1970-1980 er det konstruert egne yrkesklasser for henholdsvis menn og kvinner. Yrkesklassene består for det meste av en eller flere tosiffer yrkesområder fra NYK. I enkelte tilfelle (især i undergrupper av

yrkesklassene) er det foretatt spesifisering på yrkesgrupper (tresiffer-nivå).

Det ble konstruert 37 yrkesklasser for menn og 14 yrkesklasser for kvinner.

Under inndelingen i yrkesklasser ble det lagt vekt på å få minst 6 - 10 000 personer i hver av yrkesklassene. I de tilfelle det ble brukt flere yrkesområder (tosiffer-grupper) for å lage en yrkesklasse, forsøkte en å slå sammen tosiffer-grupper som var mest mulig homogene med hensyn på arbeidets art og visse andre forhold (f.eks. utdanningens lengde).

De 37 yrkesklassene for menn kan aggregeres slik at de blir identiske med de 14 yrkesklassene for kvinner.

Yrkesklassene er beskrevet/dokumentert i vedlegg 1.

Det er laget omkodingsfelt for yrkesklasse 1970 (fire siffer, de to første viser hovedgruppe) og yrkesklasse 1960 (fire siffer) etter at tresiffer-yrkeskode (NYK) i 1960 først er omkodet til 1970.

4.3. Sosioøkonomisk status

Som antydnet under avsnittet om yrkesaktivitet har arbeidet med å inndelegge personene etter sosioøkonomisk status stått sentralt i prosjektet og i arbeidet med filen.

Det er laget tre omkodingsfelt for sosioøkonomisk gruppe for hver person på filen. For å danne feltene har vi brukt manus til Byråets nye standard for inndeling etter sosioøkonomisk status.

Et av omkodingsfeltene heter "sosioøkonomisk status 1970" (felt 72), det andre heter "sosioøkonomisk status for ektefelle 1970" (felt 73), og det tredje heter "sosioøkonomisk status 1960" (felt 78).

Nesten alle personer i denne filen (personer 15 år og over i Fob 70) har fått tildelt en femsifret kode i feltet "sosioøkonomisk status 1970". Bare for ca. 30 000 personer (de aller fleste yrkespassive) var en slik tildeling mislykket. I dette analyseprosjektet vil vi bruke opplysningene på nivå 3 (tre første sifre). Opplysningene på nivå 5 bør ikke brukes uten en nærmere kvalitetsanalyse.

I feltet ektefelles sosioøkonomiske status 1970 lyktes vi gjennom kobling av fødselsnumre å hente/tildele ektefelles sosioøkonomiske status for langt de fleste gifte personer hvor opplysninger om ektefelle var skikkelig utfyllt i Fob 70.

Sosioøkonomisk status i 1970 er tildelt på bakgrunn av standardens krav tillempet de tilgjengelige data i Fob 70. Følgende kjennemerker er brukt for å tildele egen status: Arbeidstid siste 12 måneder, yrke (3 siffer) 1970, yrkesstatus, aktivitet, viktigste kilde til livsopphold og alder 1/11-1970. I tillegg er det brukt opplysninger om tresiffer-yrkets "art", "kompetanse" og "lederstatus", slik det framgår av standardens katalog.

Vi viser til standarden og til vedlegg 2 her som viser skjematisk hvordan standarden er tillempet i dette prosjektet.

Sosioøkonomisk status 1960 er tildelt dem som hadde folketellingsopplysninger i 1960 så langt disse lot seg tillemppe standarden. Især for de yrkespassive var det noe vanskeligere å tildele status på basis av 1960-opplysningene, slik de teknisk ligger på filen (særskilte koder for f.eks. "offentlig understøttet" ligger i yrkesfeltet på filen med både sifre og bokstavkoder (se IN 83/18 om Folketellingen 1960).

For denne undersøkelsen er det ikke så viktig å nå fram med tildeling av status for yrkespassive i 1960, siden vi konsentrerer oss mest om de yrkesaktive. De yrkesaktive får tildelt status på basis av stilling eller "yrke (tresiffer) i 1960 etter omkoding til 1970" (omtalt ovenfor).

Siden det ikke eksisterer opplysninger om arbeidstid i 1960-tellingen bruker vi "inntekt av eget arbeid" som "viktigste kilde til livsopphold" for å avgrense de yrkesaktive. Alle andre blir definert som yrkespassive i 1960. Dette er i tråd med tidligere behandling av 1960-Fob-opplysninger i de norske yrkesdødelighetsanalysene.

Andre felt som blir brukt for å tildele status er sosial stilling (yrkesstatus), og alder 1/11-1960 (i tillegg brukes også opplysninger i katalogen over tresiffer-yrkenes "art", "kompetanse" og "lederstatus").

Opplysninger om sosioøkonomisk status 1960 brukes i prosjektet her også på nivå 3 (tre første siffer).

Personer som er særskilt interessert i sosioøkonomisk status 1960 bør vurdere våre resultater på egen hånd da vi har lagt mest vekt på en inndeling av de yrkesaktive og ikke lagt så mye arbeid i å skille mellom andre enn studenter, alderspensjonister og hjemmearbeidende blant de yrkespassive.

Se vedlegg 3 for en skjematisk oversikt over hvilke kjennemerker/verdier som er brukt til de enkelte statusgrupper 1960.

5. Dødsårsakene

Som før nevnt er det koblet til dødsårsakopplysninger (1. og 2. diagnose) for personer i Fob 70 som døde i perioden 1/11-1970 - 31/10-1980.

Det var 386 929 personer 15 år og over i 1970 som døde i 10-års perioden 1/11-1970 - 31/10-1980. For bare 296 personer inneholdt ikke dødsfallsregisteret dødsårsak. Disse antar vi (etter en del oppslag i døderegisteret) er personer som har vært savnet og som det først senere er utstedt dødsformodningsdom for.

5.1. Dødsårsaksgruppering

I omkodingsfeltet, felt 69, er det gitt koder etter en egen dødsårsaksgruppering som bygger på diagnose 1, felt 60.

Dødsårsaksgrupperingen bygger på forslag utarbeidd av medisinsk konsulent Eystein Glattre og bearbeidd i arbeidsgruppen med sikte på produksjon av tabeller over interessante dødsårsaker i dette prosjektet.

Dødsårsaksgrupperingen er gitt i fire nivåer. På første nivå skiller den mellom 8 hovedgrupper av dødsårsaker: Infeksiøse sykdommer (1), kreftsykdommer (2), indresekretoriske, ernærings- og stoffskiftesykdommer (3), hjerte- og karsykdommer og plutselig død (4), sykdommer i åndedrettsorganene (5), sykdommer i fordøyelses-, urin- og kjønnsorganer (6), annen sykdom (7) og voldsom og unaturlig død (8).

På annet nivå er det tatt ut enkelte undergrupper under de fleste hovedgruppene.

Tredje nivå er bare brukt for kreftsykdom og for hovedgruppen hjerte- karsykdom og plutselig død, mens fjerde nivå bare er brukt for et skille mellom to undergrupper av kreftsykdom.

Selv om grupperingen har fire sifre, inneholder den med hoved- og undergrupper ikke mer enn 33 spesifikasjoner (for detaljert oversikt se vedlegg 4).

5.2. Dødsulykkesgruppering

For å kunne skille dødsfall ved yrkesulykker fra andre ulykkesdødsfall og også å kunne skille innenfor disse to hovedgruppene ble det opprettet to egne omkodingsfelt.

I feltet "Kode for yrkesulykke/ikke yrkesulykke" (felt 84) er det etablert følgende koder:

- 0 = Dødsulykke som ikke er yrkesulykke
- 1 = Yrkesulykke i jordbruk/skogbruk
- 2 = Yrkesulykke i gruve/steinbrudd
- 3 = Yrkesulykke i anlegg/industri
- 4 = Yrkesulykke på boreplattform/i oljevirkksomhet
- 5 = Annen yrkesulykke (eksklusive landtransport og sjøtransport/fiske)
- 6 = Yrkesulykke i landtransport
- 7 = Yrkesulykke i sjøtransport/fiske
- 8 = Sykdom, annen voldsom død (selvmord, drap mv.)
- 9 = Uspesifisert, rest

Kodene er gitt på bakgrunn av tresifferkoden i diagnose 1, og verdien i femte siffer av diagnose 1 som for ulike dødsulykker angir om det er, og i tilfelle hvilken type yrkesulykke.

En del tabeller vil bli kjørt med dette kjennemerket blant annet kombinert med sosioøkonomisk status. Dødsulykker i f.eks. oljesektoren vil en ikke få registrert på oljearbeidere siden det jo var svært få av dem i 1970. Derimot kan en få knyttet disse ulykkene til andre egenskaper ved personene i 1970 (gjelder både for yrkesulykker som har rammet personer som har skiftet yrke og personer som er i samme yrke).

I felt 90 finnes koder for ikke-yrkesulykker. Her er en del av de viktigste dødsulykkestypene kodet om fra de tre første sifrene i diagnose 1, og det er sjekket mot 5. siffer for disse ulykkestypene at vi ikke har å gjøre med en yrkesulykke. Kodene i posisjonen er følgende:

- 1 = landtransport
- 2 = Sjøtransport
- 3 = Luftfart
- 4 = Forgiftning
- 5 = Fall
- 6 = Brann, forbrenning

- 7 = Drukning (unntatt v. sjøtransport)
- 8 = Andre ikke-yrkesulykker
- 9 = Yrkesulykkesdødsfall og annen voldsom død

Disse opplysningene vil lett skille ut ulykker som ikke er yrkesrelatert (i den grad opplysningene på legemelding om dødsfall er korrekte). Samtidig kan vi i analysetabeller greit få ut de viktigste typer av ulykkesdødsfall.

6. Dødelighetsmål

6.1. Aldersbestemte dødelighetsrater

Det grunnleggende mål for dødeligheten i denne undersøkelsen er de sentrale dødelighetsratene regnet for 5-års kohorter i hver av de to 5-års periodene 1/11-1970 - 31/10-1975 og 1/11-1975 - 31/10-1980, og for hele 10-års perioden 1/11-1970 - 31/10-1980. For den første 5-års perioden, og for hele 10-års perioden er dødelighetsratene beregnet for 5-års kohortene 15-19, 20-24,, 75-79 og 80 år og over. Alder er da beregnet pr. 1/11-1970. For den siste 5-års perioden er alder regnet pr. 1/11-1975, og det blir derfor ingen personer under 20 år, og følgelig ingen dødelighetsrater for aldersgruppen 15-19 år.

Dødelighetsraten for en 5-års kohort i en periode av 5 eller 10 års varighet er regnet ut som kvotienten mellom antall døde i 5-års kohorten i løpet av den aktuelle perioden og summen av personår som alle personene i 5-års kohorten har gjennomlevet i løpet av den samme perioden. Dødelighetsraten er regnet ut særskilt for hvert kjønn.

6.2. SMR

For å få et samlet mål for de enkelte yrkers dødelighet i forhold til dødeligheten i en fast standardbefolkning er det foretatt en indirekte standardisering SMR (Standard Mortality Ratio). SMR er et alderskorrigert mål, idet både det enkelte yrkes dødelighet og standardbefolkningens dødelighet veies med det enkelte yrkes aldersfordeling. Som standardbefolkning anvendes alle yrkesaktive personer, og beregningene omfatter aldersklassene 20-69 år.

I tillegg til å måle den totale dødelighet kan SMR også

beregnes for dødsårsaksgruppene.

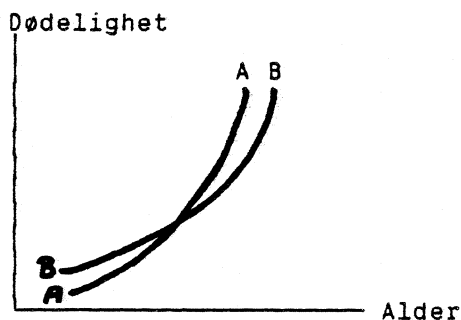
6.3. Forventet levetid

SMR som mål for dødeligheten legger sterkest vekt på dødeligheten i de eldste aldersklassene, der det er flest dødsfall. Ved hjelp av dødelighetsratene i 5-års kohorter kan vi regne ut forventet levetid mellom 22,5 år og 72,5 år for menn og kvinner i de ulike yrkesklassene og i ulike grupper av sosioøkonomisk status. I motsetning til SMR er dette et mål for dødeligheten som legger sterkest vekt på dødeligheten i de yngre aldersklassene. Målet kan imidlertid bare brukes for den totale dødeligheten og ikke for dødsårsaker.

6.4. Dødelighetsprofiler

Selv om to yrkesklasser kan ha samme dødelighet målt med SMR eller forventet levetid, kan dødeligheten ha ulike forløp ved at den ene yrkesklassen har lavere dødelighet i yngre alder og høyere i eldre alder, mens den andre yrkesklassen har relativt høyere dødelighet i yngre alder sett i forhold til den første yrkesklassen, men relativt lavere dødelighet i eldre alder.

Figur 1 viser et eksempel på dette.

Figur 1. Dødelighetsprofiler i to yrkesklasser.

For å få vite noe mer om forløpet til de aldersbestemte dødelighetsratene kan en lage figurer som viser forløpene for de enkelte yrkesklasser og sosioøkonomiske grupper. For å få en bedre oversikt over dødelighetsforløpene foretar vi en analytisk glatting av dødelighetsratene på grunnlag av Gompertz-Makeham funksjonen. Vi kan også tegne inn grensene for et 95 prosents konfidensintervall for hver

glattet dødelighetsrate.

7. Aktuelle problemstillinger ved analyse av dataene

Som nevnt i innledningen er hovedformålet med å etablere og seinere analysere disse dataene å få en bred oversikt over dødeligheten etter yrke og sosioøkonomisk status.

Hovedfilene

Hoveddelen av analysen vil ta for seg dødeligheten i perioden 1970-80 blant personer 15 år og over 1970. Dødeligheten vil bli analysert på basis av Fob 70 opplysninger om yrke (aggregerte yrkesklasser) og inndeling av 70-materialet i sosioøkonomiske statusgrupper. Bruk av standarden for sosioøkonomisk inndeling (SØI) vil kunne gi en bedre oversikt over dødeligheten blant yrkespassive enn den de tidligere analyser i Byrået har gitt.

Samtidig vil bruk av SØI på nivå 3 gi en rimelig bra aggregert oversikt over dødelighetsvariasjonene blant yrkesaktive. En gjennomgang av dødelighetsmønsteret i 37 yrkesklasser for menn og 14 yrkesklasser for kvinner gir en del detaljer som det kan være vanskelig å danne seg et samlet bilde av uten også å bruke SØI.

Det vil som nevnt i et tidligere kapittel bli utarbeidd flere dødelighetsmål for både yrkesklasser og sosioøkonomiske statusgrupper (SMR, aldersspesifikke dødelighetsrater for alminnelig dødelighet og for en rekke dødsårsaker, og levetid ("tapte leveår") i alderen 22,5 - 72,5 år for yrkesaktive).

Det er etablert to filer til hoveddelen av analysen, og det er den "reduerte" versjonen som blir brukt til tabellkjøringer for SA-produksjonen.

I tillegg er det etablert fem spesialfiler på basis av kjennemerker i de fem omkodingsfeltene 85-89.

Spesialfil 1

I feltet "Kode for masse 1" har yrkespassive personer i 1970 som var yrkesaktive i 1960 kode 1, for de øvrige personene er feltet blankt. Recordene for personer med kode 1 er lagt ut på en egen fil. Denne filen blir brukt til å kjøre tabeller/analysere dødeligheten for yrkespassive 1970 etter 1960-yrke og 1960-sosioøkonomisk status.

Særlig for en del pensjonister og hjemmearbeidende i 1970 er det på denne måten hentet en tidligere egen statusbeskrivelse for analyse av dødeligheten 1970-80. Dette er av betydning da dødeligheten blant pensjonister og hjemmearbeidende ikke kan antas å være uavhengig av tidligere yrke.

Spesialfil 2

Recordene for personene i samme yrkesklase i 1960 og 1970 er lagt på egen fil som kan brukes til å analysere dødeligheten 1970 -80 etter yrke og sosioøkonomisk status for yrkesstabile personer. I hovedfilen har disse personene kode 1 i felt 86 (kode for masse 2).

Spesialfil 3

Dette er en spesialfil over kvinner der en har tatt med recorden for alle kvinner som var yrkesaktive i 1970 og/eller 1960. I filbeskrivelsen for felt 87 (kode for masse 3) framgår hvordan disse er angitt med kode etter om de var yrkesaktive i 1960 eller 1970. Filen kan brukes til å lage tabeller over dødeligheten blant kvinner etter yrkesopplysning fra en av tellingene. Vi har i denne filen "utvidet" massen av yrkesaktive kvinner ved å ta med eventuell yrkesstatus 1960 for de yrkespassive kvinnene i 1970.

Det er også mulig å kjøre tabeller over dødeligheten for kvinner som var yrkesaktive ved bare en av tellingene ut fra denne spesialfilen (se filebeskrivelse felt 87).

Spesialfil 4

Dette er en spesialfil over yrkespassive gifte kvinner (kode 1 i felt 88 "Kode for masse 4").

Filen kan brukes til å kjøre tabeller over yrkespassive gifte kvinners dødelighet etter ektefellens yrke og sosioøkonomiske status.

Spesialfil 5

I denne filen er det lagt ut recorder for alle personer som var med både i 1960 og 1970, og som har fått tildelt samme egne sosioøkonomiske statuskoder i begge tellingene (to første siffer identiske i femsiffer-kode i felt 72 Sosioøkonomisk status 1970 og felt 78 Sosioøkonomisk status 1960 bortsett fra restgrupper).

Filen kan brukes til å lage tabeller over dødeligheten blant

personer med samme sosioøkonomiske status i 1960 og 1970. Vi vil her også forsøke å se om dødelighetsforskjellene mellom statusgruppene er større eller mindre for dem med stabil status enn for alle.

Andre analysemuligheter

De sju filene gir samlet og hver for seg langt flere analysemuligheter enn de en kan utnytte i prosjektet Yrke og dødelighet 1970-1980. Det vil f.eks. kunne foretas multivariate analyser av dødeligheten etter kjønn, alder, yrke, tett-/spredtbygd strøk og region. Det er mulig at GLIM- eller SAS-programmene vil kunne være et egnet verktøy for slike analyser.

Det kan også foretas andre analyser enn dem som gjelder dødeligheten fordi det ligger svært mange kjennemerker på filene.

Filene inneholder data som bør kunne brukes både i sosiodemografiske analyser, analyser av yrkesdata og yrkesmobilitet 1960-1970, analyser av boforhold og sosioøkonomisk status mv.

LITTERATUR

- Arbeidsdirektoratet: Nordisk yrkesklassifisering standard for yrkesgruppering i offentlig norsk statistikk, Oslo 1965.
- Børke, Sindre: Omkodning av næring/yrke i Folketellingene 1960 og 1970 til felles kodesystem, Stensil 6/10-76. Statistisk Sentralbyrå, Oslo.
- Børke, Sindre: Folketellingen 1960. Ny organisering av datafilen. Interne notater 83/18, Statistisk Sentralbyrå, Kongsvinger.
- Kristofersen, Lars: Yrke og dødelighet. Tilleggsberegninger til tidligere analyse. Rapporter nr. 19, 1979. Statistisk Sentralbyrå, Oslo.
- Statistisk Sentralbyrå: Standard for gruppering av sykdommer - skader - dødsårsaker. Statistisk Sentralbyrås Håndbøker nr. 24, Oslo 1973.
- Statistisk Sentralbyrå: Yrke og dødelighet 1970-1973. Statistiske analyser nr. 21, Oslo 1976.
- Statistisk Sentralbyrå: Folke- og bolig tellingen 1970. Dokumentasjon Interne notater 83/12, Kongsvinger.
- Statistisk Sentralbyrå: Standard for inndeling etter sosioøkonomisk status. Standarder for norsk statistikk (SNS), Oslo 1984.
- Tønnesen, Bjørn L.: Enkelte trekk ved dødelighetsmønsteret i Norge 1960-1964 sammenliknet med andre land. Arbeidsnotat IO nr. 15, 1974. Statistisk Sentralbyrå, Oslo.

INNDELING I YRKESKLASSER

Kode for yrkes- klasse	Yrkeskl.- nr.	1970-yrkes- kode (NYK-nr.)	Yrkesbetegnelse
MENN			
0100	1	00,01,02	Teknisk arbeid, kjemiker- og fysiker- arbeid, biologisk arbeid
0110		Undergruppe 01,02	Kjemiker- og fysikerarbeid, biologisk arbeid
0200	2	03,04,05 -(033-039)	Medisinsk arbeid, sykepleie, og annet syke- og helsevernsarbeid
0210		Undergruppe 03	Leger og tannleger
0300	3	06	Pedagogisk arbeid
0310		Undergruppe 064	Lærere
0400	4	07,08 +(033-039)	Religiøst, juridisk og annet humanistisk arbeid
0500	5	09,313	Kunstnerisk og litterært arbeid, reklamefolk
0600	6	10,11	Off.adm. og forvaltn.arbeid, bedrifts- og organisasjonsledelse
0610		Undergruppe 111	Bedriftsledere
0700	7	20,21,29	Bokførings- og kassearbeid, maskin- skrivning og annet kontorarbeid
0710		Undergrupper 212,291	Alminnelig kontorarbeid
0720		292-298	Bank- og forsikringsfunksjonærer mv.
0730		299	Øvrig kontorarbeid
0800	8	30,31,(-313), 32	Grossister og detaljister, eiendoms- meglere mv., handelsreisende og agenturarbeid

0810		Undergruppe 311,319,32	Forsikringsselgere, øvrig salg av eiendom, handelsreisende og agenturarbeid
0900	9	33	Handelsarbeid fra kontor og detaljhandelsarbeid
0910		Undergruppe 333	Butikkekspeditor
1000	10	40	Arbeidsledelse i jord- og skogbruk
1100	11	41,42	Jordbruksarbeid, dyrerøkt og viltstell/jakt
1110		Undergruppe 411	Gårdsarbeidere
1200	12	43	Fiske og fangstarbeid
1300	13	44	Skogsarbeid
1400	14	50,51,52,59	Gruve- og sprengningsarbeid mv.
1500	15	60	Skipsbefalarbeid
1600	16	61	Dekks- og maskinmannskapsarbeid
1700	17	62,63,65 66,69	Lufttrafikkarbeid, lokomotivførerarbeid, konduktørarbeid og trafikkledelse, annet transport- og kommunikasjonsarbeid
1800	18	64	Veitrafikkarbeid
1810		Undergruppe 644	Vare- og lastebilsjåfører
1900	19	67,68	Post- og telekommunikasjonsarbeid, postalt og annet budarbeid
1910		Undergruppe 67	Post- og telekommunikasjonsarbeid
2000	20	70,71,72	Tekstilarbeid, tilskjærings- og sømarbeid, skotøy- og lærvarearbeid
2100	21	73	Smelteverk, metallverk- og støperiarbeid
2200	22	75	Jern- og metallvarearbeid
2210		Undergruppe 752,753	Maskinmontører, maskin- og motorreparatører
2220		754,756, 757	Tynnplatearbeidere, sveisere, brennere, plate-/stålkonstruksjonsarbeidere

2230		755	Rørleggere mv.
2300	23	75	Elektroarbeidere
2400	24	77	Trearbeid
			Undergrupper
2410		771-773	Rundtømmermottakere, sagbruks- og høvleriarbeid
2420		774	Bygningsarbeidere (trearbeid)
2430		775-779	Båtbyggere, møbelsnekkere, industri-snekkere og øvrige
2500	25	78	Malings- og bygningstapetseringsarbeid
2600	26	79	Annet bygge- og anleggsarbeid (ikke trearbeid eller betongvarearbeid)
2700	27	80	Grafisk arbeid
2800	28	83	Kjemisk prosessarbeid mv.
			Undergruppe
2810		834-836	Tresliperiarbeid, cellulosearbeid, papirarbeid
2900	29	82,84	Næringsmiddelarbeid, tobakksarbeid
3000	30	81,85	Glass-, keramikk- og teglarbeid, annet tilvirkningsarbeid (bl.a. betongvare, gummi- og plastvare)
3100	31	86,88	Pakke- og emballeringsarbeid, laste-, losse- og lagerarbeid
3200	32	87	Maskin- og motordrift
3300	33	90	Sivilt overvåkings- og tryggingsarbeid
3400	34	91,92	Hotell- og restaurantarbeid, serveringsarbeid
			Undergrupper
3410		91-(914),915	Hotell- og restaurantarbeid ekskl. husbestyrere, hushjelper og husmorvikarer
3420		92	Serveringsarbeid
3500	35	93-(934,939)	Vaktmester- og rengjøringsarbeid
3600	36	74,89,94-97,99,934,939	Rest (inkl. uoppgitt)
3700	37	98	Militært arbeid

Kode for yrkes- klasse	Yrkeskl.- nr.	1970-yrkes- kode (NYK-nr.)	Yrkesbetegnelse
KVINNER Yrkeskl.			
5100	1	00,01,02,07,08, 09,313,033-039	Teknisk, vitenskapelig, humanistisk og kunstnerisk arbeid, reklamefolk
5200	2	03,04,05, -(033-039)	Medisinsk arbeid, sykepleie, og annet syke- og helsevernsarbeid
Undergrupper			
5210		040,041,042	Sykepleiere
5220		043,045,047	Hjelpepleiere, barnepleiere
5300	3	06	Pedagogisk arbeid
Undergruppe			
5310		064	Lærere
5400	4	10,11,20,21,29	Offentlig administrasjon og forvalt- ningsarbeid, bedrifts- og organisasjons- ledelse, bokførings- og kassearbeid, stenografi og maskinskrivingsarbeid, annet kontorarbeid
Undergrupper			
5410		10,11	Off.adm.- og forvaltningsarbeid, bedrifts- og org.ledelse
5420		20,21	Bokførings- og kassearbeid, stenografi og maskinskrivingsarbeid
5430		29	Annet kontorarbeid
5431		299	Øvrig kontorarbeid (ufaglært, ikke spesialisert)
5500	5	30,31,(-313) 32,33	Grossister og detaljister, salg av fast eiendom, verdipapirer mv., handels- reisende, handelsarbeid fra kontor, detaljhandel
Undergruppe			
5510		333	Butikkekspeditører
5600	6	40,41,42	Arbeidsledelse jord- og skogbruk, jord- bruksarbeid, dyrerøkt
Undergruppe			
5610		411	Gårdsarbeid
5700	7	67,68	Post- og telekommunikasjonsarbeid, postalt og annet budarbeid

5800	8	70,71,72	Tekstilarbeid, tilskjærings- og søm- arbeid, skotøy, lærvarearbeid
5900	9	75,76,80, 82,84	Jern- og metallvarearbeid, elektroarbeid, grafisk arbeid, næringsmiddelarbeid, tobakksarbeid
6000	10	81,83,85,78, 94,95	Glass-, keramikk- og teglarbeid, kjemisk prosessarbeid, annet tilvirkningsarbeid, malings- og bygningstapetseringsarbeid, hygiene, og skjønnhetspleie, vaske-, rens- og strykearbeid
		Undergruppe	
6010		94,95	Hygiene og skjønnhetspleie, vaske-, rens- og strykearbeid
6100	11	64,86,87,88, 90	Veitrafikkarbeid, pakke- og emballerings- arbeid, maskin- og motordrift, laste-, losse- og lagerarbeid, sivilt over- våkings- og tryggingsarbeid
6200	12	91,92	Hotell- og restaurantarbeid, husarbeid, serveringsarbeid
		Undergrupper	
6210		91(-914,915)	Hotell- og restaurantarbeid ekskl. hus- bestyrere, hushjelper og husmorvikarer
6220		92	Serveringsarbeid
6300	13	93(-934,939)	Rengjøringsarbeid
6400	14	rest 00-99	Rest (inkl. uoppgitt)

Koding av sosioøkonomisk status fra Folketellingen 1970 (pyramide B i Byråets standard)

Kode for egen sosioøkonomisk status	Felt 20 Alder	Felt 21 Viktigste kilde til livsopp- hold	Felt 22 Aktivitet (spm. 10)	Felt 26 Yrkesstatus (spm. 16)	Felt 28 Yrke (3 siffer)	Felt katalog (Album/ Sjørbotten) Art Komp. Leder	Felt 29 Arbeidstid (spm. 12)
11111 Arb., ufagl.				1	1,2 el. 3 siffer	1 1	0 1,2 el. 3
11112				1	"	1 1	1 "
11211 Arb. fagl.				1	"	1 2	0 "
11212				1	"	1 2	1 "
12111 Funksjon. I				1	"	2 1	0 "
12112				1	"	2 1	1 "
13111 Funksjon. II				1	"	2 2	0 "
13112				1	"	2 2	1 "
13121 Funksjon. III				1	"	2 3	0 "
13122				1	"	2 3	1 "
13211 Funksjon. IV				1	"	2 4	0 "
13212				1	"	2 4	1 "
41111 Andre ansatte			3(i pos.3)	1	999 el. blank		"
21111 Fiskere				1,2,3 el. 4	430-434		"
21113 Gårdbrukere, uoppg. areal				1,2,3 el. 4	42,401,402, 403,407,408,41		"
13231 Frie yrkesut., u. ans.				2 el. 4	1,2 el. 3 siffer	2 4	"
13232 Frie yrkesut., m. ans.				3	"	2 4	"
13234 Andre frie yrksut.				Blank	"	2 4	"

Koding av sosioøkonomisk status fra Folketellingen 1970 (pyramide B i Byråets standard) forts.

Kode for egen sosioøkonomisk status	Felt 20 Alder	Felt 21 Viktigste kilde til livsopp- hold	Felt 22 Aktivitet (spm. 10)	Felt 26 Yrkesstatus (spm. 16)	Felt 28 Yrke (3 siffer)	Felt katalog (Album/ Sjørbotten) Art Komp. Leder	Felt 29 Arbeidstid (spm. 12)
21211 Øvr. selvst., u.ans.				2 el. 4	blank		1,2 el. 3
21221 Øvr. selvst., m. ans.				3			"
21241 Andre selvst.				2,3,4			"
41121 Andre yrkestilk.							"
32111 Alderspensjon	> 70						blank 4 el.5
31111 Studenter			5				"
32122 Andre pensjonister	< 70	2					"
31113 Vernepliktige	18-35		3				"
33111 Hjemmearb. m. ang. kilde til livsophold		1 el. 4	4				"
33112 Hjemmearb. ellers			4				"
41131 Andre							"

V e d l e g g 3

Koding av sosioøkonomisk status fra Folketellingen 1960 (pyramide 8 i Byråets standard)

Kode for egen sosioøkonomisk status	Felt 20 Alder 1970	Felt 12 Viktigste kilde til livsopp- hold	Felt 8 Sosial stilling (yrkes- status)	Felt 7 Stilling (3 siffer-yrke) (omkodet til 1970-kode)	Felt katalog (Album/ Sjørbotten) Art Komp. Leder
11111 Arb., ufagl.		1	4,5,6,7	1,2 el. 3 siffer	1 1 0
11112		1	"	"	1 1 1
11211 Arb., fagl.		1	"	"	1 2 0
11212		1	"	"	1 2 1
12111 Funksjon. I		1	"	"	2 1 0
12112		1	"	"	2 1 1
13111 Funksjon. II		1	"	"	2 2 0
13112		1	"	"	2 2 1
13121 Funksjon. III		1	"	"	2 3 0
13122		1	"	"	2 3 1
13211 Funksjon. IV		1	"	"	2 4 0
13212		1	"	"	2 4 1
41111 Andre ansatte		1	"	999 el. blank	
21111 Fiskere		1	1-7	430-434	
21113 Gårdbrukere, uopppg. areal		1	1-7	42,401,402, 403,407,408	
13231 Frie yrkesut. u. ans.		1	2,3,6	1,2 el. 3 siffer	2 4
13232 Frie yrkesut. m. ans.		1	1	"	2 4
13234 Andre frie yrkesut.		1	Blank	"	2 4
21211 Øvrige selvst. u. ans.		1	2,3	blank	
21221 Øvrige selvst. m. ans.		1	1	blank	
21241 Andre selvst.		1	1,2,3		
41121 Andre yrkestilkn.		1			

Koding av sosioøkonomisk status fra Folketellingen 1960 (pyramide B i Byråets standard) forts.

Kode for egen sosioøkonomisk status	Felt 20 Alder 1970	Felt 12 Viktigste kilde til livsopp- hold	Felt 8 Sosial stilling (yrkes- status)	Felt 7 Stilling (3 siffer-yrke) (omkodet til 1970-kode)	Felt katalog (Album/ Sjørbotten) Art Komp. Leder
	1960				
32111 Alderspensjonister	≥ 70	2			
31111 Studenter		4		8, 17	
	1960				
32122 Andre pensjonister	< 70	2			
33111 Hjemmearb. m. ang. forsørger		3	8,9		
33112 Hjemmarb. ellers		3			
99999 Andre					

DØDSÅRSAKSGRUPPER

Kode for dødsårsaksgruppe	Betegnelse	ICD-kode
	<u>Alle dødsfall</u>	
	<u>Alle dødsfall av sykdom</u>	
1000	Infeksiøse og parasittære sykdommer	000-136
2000	Kreftsykdom	140-209
2100	Kreft i munn, svelg og fordøyelsesorganer	140-159
2110	Kreft i fordøyelsesorganene	150-159
2111	Kreft i magesekken	151
2112	Kreft i tykktarm og endetarm	153-154
2200	Kreft i åndedrettsorganene	160-163
2210	Kreft i lungene	162
2300	Kreft i brystkjertelen	174
2400	Kreft i urin- og kjønnsorganene	180-189
2410	Kreft i urinorganene	188-189
2500	Kreft i lymfe og bloddannende organer	200-209
2600	Andre kreftformer	Rest 140-209
3000	Indresekretoriske, ernærings- og stoffskiftesykdommer	240-279
3100	Sukkersyke	250
4000	Hjerte-, karsykdom og plutselig død	390-458 , 782.4, 795
4100	Hjerte- karsykdom	390-458
4110	Hjerteinfarkt og annen ischemisk hjertesykdom	410-414
4120	Karlesjoner i sentralnervesystemet	430-438
4200	Plutselig død	782.4, 795
5000	Sykdommer i ånderettsorganer	480-519
5100	Bronkitt, emfysem og astma	490-493

5200	Pnevmokonioser	515-517
6000	Sykdommer i fordøyelses-, urin- og kjønnsorganer	520-629
6100	Sykdommer i fordøyelsesorganene	520-577
6110	Leverkirrose	571
6200	Sykdommer i urin- og kjønnsorganene	580-629
6210	Kron. nefritt og pyelonefritt	582-584, 590
7000	Annen sykdom	Rest 000-796
8000	Voldsom og unaturlig død	800-999
8100	Ulykker	800-845, 880-949
8200	Forgiftninger	850-877
8300	Selv mord	950-959

 INNDELING I YRKESULYKKE/IKKE YRKESULYKKE (felt 84)

Betegnelse	Verdi i posisjon				
	Kode	154-156	158	163	
Ulykker som ikke er yrkesulykker	enten	0	800-936,	0,8 e1. 9	2
	eller	0	940-949		2
Yrkesulykker					
- jordbruk/skogbruk		1	850-936	1	2
- gruve/steinbrudd		2	"	2	2
- anlegg/industri		3	"	3	2
- boreplattform/oljevirkosomhet		4	"	4	2
- annet (<u>ikke</u> inkl. land- eller sjøtransport)		5	840-936	5	2
- landtransport		6	800-827	5	2
- sjøtransport/fiske		7	830-839	5	2
Sykdom/annen voldsom død		8	<800 e1. >949 ¹⁾		
Uspesifisert		9	Rest (blank, 0, uoppg.)		1

1) Selvmord (950-959), drap (960-969), uvisst om ulykke (980-989) lovl.inngr. (970-979), krig (990-999).

INDELING AV ULYKKER SOM IKKE ER YRKESULYKKER (felt 90)

Betegnelse	Kode	Verdi i posisjon		
		154-156	158	163
Landtransport	1	800-827	0, 8 el. 9	2
Sjøtransport	2	830-839	"	2
Luftfart	3	840-845	"	2
Forgiftninger	4	850-877	"	2
Fall	5	880-887	"	2
Brann, forbrenning	6	890-899, 924	"	2
Drukning (unntatt v/sjøtransport)	7	910		
Andre	enten: 8	900-909, 911-923, 925-936	"	2
	eller: 8	940-949		2
Sykdom/annen voldsom død og uspesifiserte dødsfall, yrkesulykker	9	Rest		